
2^η Ενότητα:

Δομικά στοιχεία και βασικά συστατικά της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας

Περιεχόμενα

- 2.1 Ποια είναι τα δομικά στοιχεία της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας;
- 2.2 Μαθησιακό περιβάλλον και διαφοροποιημένη διδασκαλία
- 2.3 Αναλυτικό Πρόγραμμα και διαφοροποιημένη διδασκαλία
- 2.4 Αξιολόγηση και διαφοροποιημένη διδασκαλία
- 2. 5 Διαφοροποίηση της διδασκαλίας

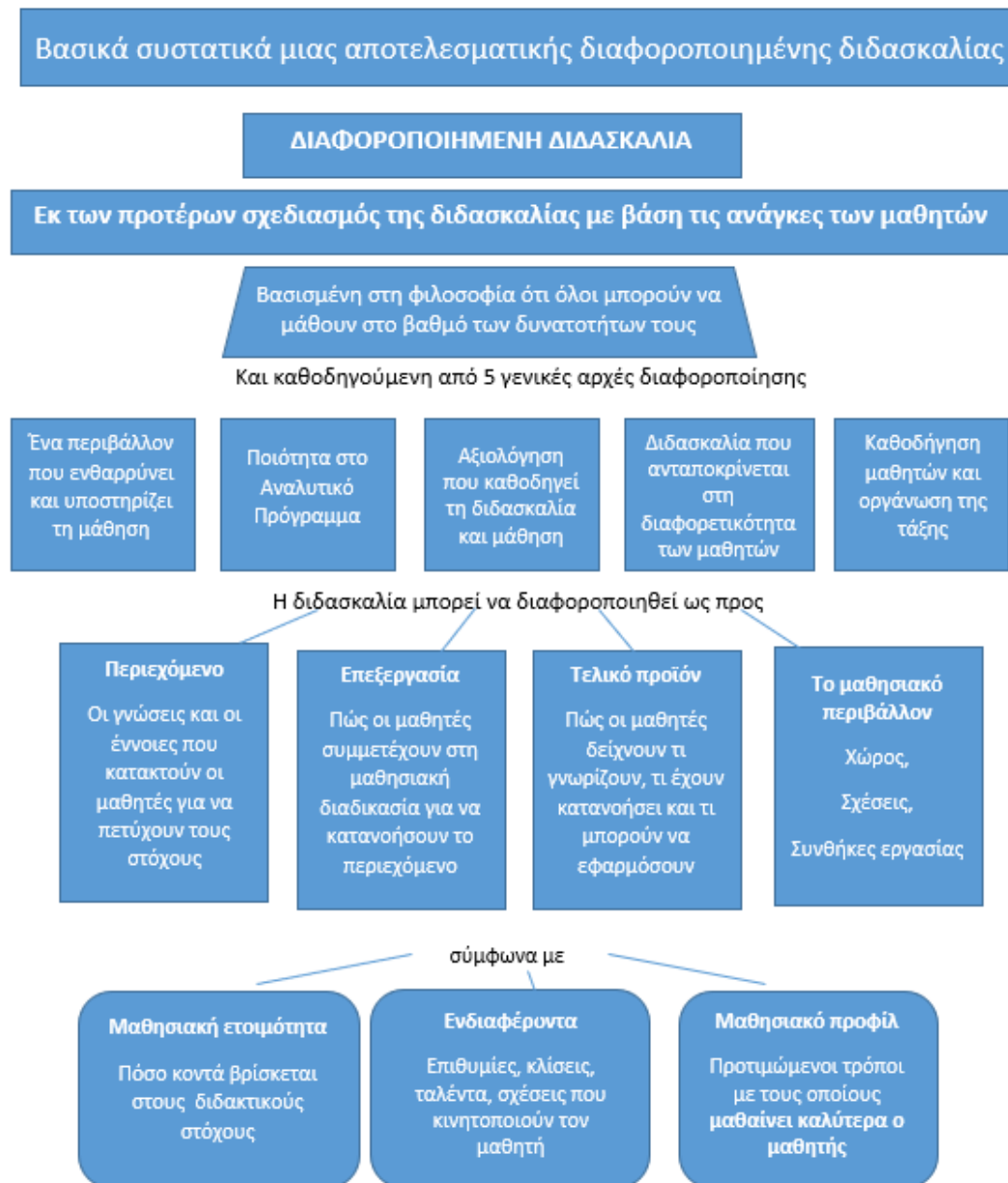
2.1 Ποια είναι τα δομικά στοιχεία της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας;

Η διαφοροποιημένη διδασκαλία δεν αποτελεί ένα σύνολο στρατηγικών διδασκαλίας που εφαρμόζονται τυχαία για να δώσουν τη δυνατότητα επιλογών στους μαθητές και να κάνουν πιο ελκυστική τη μαθησιακή διαδικασία και κυρίως στους μαθητές που αντιμετωπίζουν μαθησιακές ιδιαιτερότητες και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρία. Η διαφοροποιημένη διδασκαλία απευθύνεται σε όλους τους μαθητές της τυπικής τάξης οι οποίοι έχουν τους ίδιους μαθησιακούς στόχους με βάση το αναλυτικό πρόγραμμα της σχολικής βαθμίδας στην οποία φοιτούν. Μαθητές με Εξατομικευμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα (π.χ. μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες) ακολουθούν στο πλαίσιο της διαφοροποιημένης διδασκαλίας τους προσαρμοσμένους στόχους που έχουν τεθεί γι' αυτούς με τη χρήση εξειδικευμένων στρατηγικών και μέσων που ανταποκρίνονται στις συγκεκριμένες ειδικές εκπαιδευτικές τους ανάγκες (π.χ. ΔΕΠΥ, ΔΑΦ κλπ). Πολλές φορές δημιουργούνται διάφορες παρανοήσεις σχετικά με το τι είναι ή δεν είναι η διαφοροποιημένη διδασκαλία. Στον πίνακα που ακολουθεί συνοψίζονται κάποιες από αυτές και διευκρινίζεται η έννοια της διαφοροποιημένης διδασκαλίας.

Πίνακας 1: Τι είναι και τι δεν είναι Διαφοροποιημένη Διδασκαλία

Τι είναι Δ.Δ.	Τι δεν είναι Δ.Δ.
Ευέλικτη ομαδοποίηση που επιτρέπει στους μαθητές να δουλέψουν με διαφορετικούς συμμαθητές τους με το ίδιο ή διαφορετικό επίπεδο ετοιμότητας ή τα ίδια ή διαφορετικά ενδιαφέροντα	Η κατηγοριοποίηση μαθητών σε ομάδες ικανοτήτων
Ενδιαφέρουσες μαθησιακές δραστηριότητες που εμπλέκουν τους μαθητές και αφορούν τους διδακτικούς στόχους του αναλυτικού προγράμματος, βασιζόμενες στη μαθησιακή ετοιμότητα, τα ενδιαφέροντα και τη μαθησιακή προτίμηση των μαθητών	Απλοποιημένες δραστηριότητες για μαθητές χαμηλής επίδοσης και σύνθετες δραστηριότητες για μαθητές υψηλής επίδοσης
Ποικιλία κατάλληλα σχεδιασμένων μαθησιακών επιλογών που ανταποκρίνονται κάθε φορά στις ανάγκες/δυνατότητες των μαθητών	Ελευθερία επιλογής των μαθητών οποιασδήποτε δραστηριότητας οποτεδήποτε.
Όλοι οι μαθητές δουλεύουν πάνω στους ίδιους μαθησιακούς στόχους με ποικίλους τρόπους και κοινά κριτήρια επιτυχίας	Διαφορετικοί μαθητές δουλεύουν σε διαφορετικούς μαθησιακούς στόχους με διαφορετικά κριτήρια επιτυχίας
Η επίγνωση των μαθητών για τις δυσκολίες και τις δυνατότητές τους η οποία τους κάνει να αυτορρυθμίζουν τη μάθηση τους και να κάνουν συνειδητές επιλογές στη μαθησιακή διαδικασία	Να θεωρούν οι εκπαιδευτικοί δική τους ευθύνη το να αποφασίζουν για το τι θα κάνουν οι μαθητές
Σε μια διαφοροποιημένη τάξη υπάρχουν ρουτίνες, διαδικασίες και συμφωνίες μεταξύ του εκπαιδευτικού και των μαθητών	Ένα χαοτικό και αδόμητο μαθησιακό περιβάλλον

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω η αποτελεσματική μάθηση είναι ένα σύστημα που αποτελείται από επιμέρους παράγοντες που αλληλοεπιδρούν αρμονικά. Όταν δυσλειτουργεί κάποιο μέρος του συστήματος τότε όλο το σύστημα δυσλειτουργεί. Έτσι και η αποτελεσματική διαφοροποιημένη διδασκαλία είναι το γινόμενο της καλής λειτουργίας και αλληλεπίδρασης **πέντε δομικών στοιχείων**: (α) της αξιολόγησης, (β) του αναλυτικού προγράμματος και των διδακτικών στόχων, (γ) της διαφοροποίησης της διδασκαλίας, (δ) του μαθησιακού περιβάλλοντος και (ε) του συντονισμού και της διαχείρισης της τάξης (Tomlinson & Moon, 2013). Στο διάγραμμα 6 δίνονται συνοπτικά τα βασικά συστατικά και τα δομικά στοιχεία της διαφοροποιημένης διδασκαλίας καθώς και η μεταξύ τους σχέση.

με τη χρήση ποικίλων τεχνικών, όπως:

κέντρα μάθησης · μαθησιακά συμβόλαια · RAFTs · γραφικοί οργανωτές · φθίνουσα καθοδήγηση · δραστηριότητες διαβαθμισμένης δυσκολίας · προσωπική έρευνα · διδασκαλία σε μικρές ομάδες Tic-Tac-Toe · σύνθετη διδασκαλία · πολλαπλοί τρόποι έκφρασης (Tomlinson & Moon, 2013).

2.2 Μαθησιακό περιβάλλον και διαφοροποιημένη διδασκαλία

Με τον όρο μαθησιακό περιβάλλον εννοούμε τόσο τον φυσικό χώρο όσο και το ψυχοσυναισθηματικό κλίμα της τάξης. Κλειδί στην αποτελεσματική διαφοροποιημένη διδασκαλία αποτελούν οι σχέσεις μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητών καθώς και των μαθητών μεταξύ τους καθώς και τα θετικά ακαδημαϊκά συναισθήματα που αναπτύσσονται σε εκπαιδευτικούς και μαθητές. Τα βασικά χαρακτηριστικά ενός αποτελεσματικού μαθησιακού περιβάλλοντος είναι (Hattie, 2012. Tomlinson & Moon, 2013):

- ✓ Η **εμπιστοσύνη** μεταξύ των μελών της τάξης και η **πίστη** ότι κάθε μαθητής μπορεί να μάθει και να πετύχει τους μαθησιακούς στόχους του αναλυτικού προγράμματος.
- ✓ **Σεβασμός στις ανάγκες των μαθητών** και στις προσδοκίες τους. Προθυμία του εκπαιδευτικού αλλά και των μαθητών **να γνωρίσουν καλύτερα τον εαυτό τους** και τους άλλους μαθητές προκειμένου να μάθουν αποτελεσματικά. **Επίγνωση της μοναδικότητας του κάθε μαθητή**, διάθεση χρόνου από τη μεριά του εκπαιδευτικού **αλλά και των μαθητών** για **να ακούσουν και να μιλήσουν ο ένας στον άλλον** και η πεποίθηση ότι **η τάξη ανήκει στους μαθητές της**.
- ✓ **Επένδυση** στην προσπάθεια όλοι οι μαθητές να μάθουν και να αναδειχθούν οι δυνατότητές τους. **Ευχαρίστηση και ικανοποίηση** για την εύρεση μεθόδων και στρατηγικών που βοηθούν τους μαθητές να εξελιχθούν, **αποφασιστικότητα** για να γίνουν οι απαιτούμενες προσαρμογές στη διδασκαλία που θα εξασφαλίσουν τη μάθηση σε όλους τους μαθητές.
- ✓ **Παροχή ευκαιριών** στους μαθητές να κάνουν **αξιόλογες δραστηριότητες, να δουλέψουν με διαφορετικούς τρόπους** (π.χ. συνεργατικά, μόνοι τους, σε δυάδες) **να ανακαλύψουν τη μάθηση και να υποστηριχθούν κατάλληλα**.
- ✓ **Επιμονή** στους στόχους και στην προσπάθεια για εξέλιξη.
- ✓ **Αναστοχαστική στάση** για να αξιοποιηθούν οι παρατηρήσεις και οι πληροφορίες που συλλέγει ο εκπαιδευτικός με τρόπο που να βελτιώνουν και να ενισχύουν τη μάθηση για όλους τους μαθητές.

Στη διαφοροποιημένη διδασκαλία στόχος του εκπαιδευτικού είναι να διαμορφώσει ένα μαθησιακό περιβάλλον που θα μετατρέψει την τάξη σε «κοινότητα μάθησης» όπου όλοι θα έχουν ως στόχο τους την αποτελεσματική μάθηση, θα σέβονται, θα νοιάζονται και θα φροντίζουν ο ένας τον άλλον. Επιπλέον, χρειάζεται ο εκπαιδευτικός να εξασφαλίζει στους μαθητές του τις φυσικές και ψυχοσυναισθηματικές συνθήκες που ταιριάζουν στις εκπαιδευτικές ανάγκες όλων των μαθητών του.

2.3 Αναλυτικό Πρόγραμμα και διαφοροποιημένη διδασκαλία

Στόχος της διαφοροποιημένης διδασκαλίας είναι να εφαρμόσει ένα **ποιοτικό αναλυτικό πρόγραμμα**, τα χαρακτηριστικά του οποίου είναι τα ακόλουθα:

1

Διδακτικοί στόχοι ξεκάθαροι και σαφείς που να δείχνουν τι θέλουμε **να γνωρίζουν** (π.χ. **ότι** η ώρα έχει 60 λεπτά, **να κατανοούν** (π.χ. **ότι** υπάρχουν διαφορετικοί τρόποι για να πει κανείς την ώρα, ανάλογα με το είδος του ρολογιού) και να **εφαρμόζουν** (π.χ. να μπορούν να σχηματίζουν σωστά στο ρολόι την ώρα που τους δίνεται)

2

Καλή γνώση του **που βρίσκεται ο μαθητής μας σε σχέση με τους στόχους που θέτουμε**. Ποιες προαπαιτούμενες δεξιότητες διαθέτει για να πετύχει τους στόχους αυτούς;

3

Στόχος ενός ποιοτικού αναλυτικού προγράμματος είναι να **«προχωράει» τους μαθητές «προς τα εμπρός» «teaching up»** μαθαίνοντάς τους νέες δεξιότητες και γνώσεις ή να **επαναδιδάσκει προαπαιτούμενες δεξιότητες** σε μαθητές που υπολείπονται και δεν τις έχουν κατακτήσει **«teaching backwards»** ενώ οι υπόλοιποι μαθητές προχωρούν κανονικά. Δεν έχει νόημα σε μία διδασκαλία να μειώνεις την ύλη σε κάτι που ο μαθητής δυσκολεύεται να κάνει γιατί δεν το έχει κατανοήσει ή να βάζεις περισσότερες δραστηριότητες σε μαθητές που έχουν κατακτήσει τον στόχο.

Στη διαφοροποιημένη διδασκαλία στόχος είναι όλοι οι μαθητές να εμπλέκονται σε ποιοτικές δραστηριότητες μέσα από τις οποίες θα κατανοήσουν τις βασικές έννοιες και θα αποκομίσουν τις βασικές γνώσεις με βάση τους διδακτικούς στόχους αλλά οι δραστηριότητες θα είναι διαφορετικού επιπέδου δυσκολίας και οι μαθητές θα υποστηριχθούν διαφορετικά ανάλογα με τη μαθησιακή ετοιμότητα του κάθε μαθητή για να πετύχουν τους στόχους. Συνεπώς, σχεδιάζουμε δραστηριότητες για να πετύχουν οι μαθητές τους στόχους και υποστηρίζουμε μαθητές που υπολείπονται για να φτάσουν τον στόχο ενώ δίνουμε τη δυνατότητα σε μαθητές που καταφέρνουν εύκολα τους στόχους να επεκτείνουν και να μετασχηματίσουν τη νέα γνώση.

4

Στη διαφοροποιημένη διδασκαλία έμφαση δίνεται αρχικά στην **κατανόηση της γνώσης** η οποία προϋποθέτει σύνδεση της νέας γνώσης με την προϋπάρχουσα εμπειρία και γνώση και με την τρέχουσα εμπειρία του μαθητή καθώς και παροχή ευκαιριών στο μαθητή να εξερευνήσει, να εφαρμόσει και να μετασχηματίσει τη νέα γνώση.

5

Δραστηριότητες αξιόλογες που δημιουργούν γνωστική πρόκληση στους μαθητές, τους ενεργοποιούν και τους εγείρουν το αίσθημα της προσπάθειας, της αυτονομίας αλλά και του ελέγχου της γνώσης. Για το λόγο αυτόν χρειάζεται να ανταποκρίνονται στα ενδιαφέροντα, τη μαθησιακή ετοιμότητα αλλά και τη μαθησιακή προτίμηση των μαθητών.

Χαρακτηριστικά ενός «ποιοτικού» αναλυτικού προγράμματος

Σχ.7: Χαρακτηριστικά ενός «ποιοτικού» αναλυτικού προγράμματος (Tomlinson & Moon, 2013)

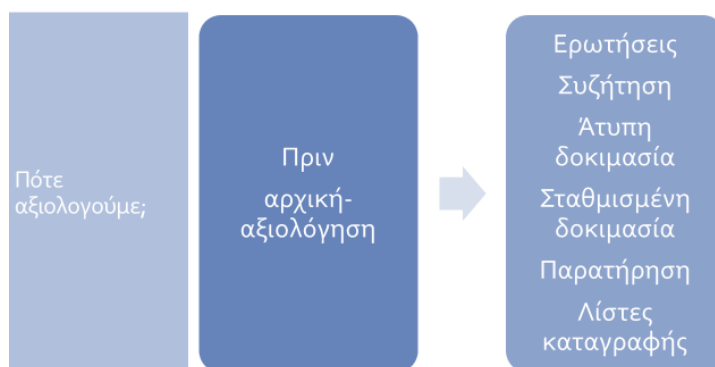
2.4 Αξιολόγηση και διαφοροποιημένη διδασκαλία

Η αξιολόγηση αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο σε μια τάξη όπου εφαρμόζεται η διαφοροποιημένη διδασκαλία. Είναι συνεχής, συστηματική και βρίσκεται σε αλληλεπίδραση με τη διδασκαλία, βασιζόμενη σε αντικειμενικά στοιχεία (Blaz, 2008. Tomlinson, 2001, 2005). Αποτελεί μια πολυδιάστατη διαδικασία που προϋποθέτει συγκεκριμένο σχεδιασμό, μπορεί να πάρει διάφορες μορφές και αφορά το σύνολο της διδασκαλίας (Παντελιάδου, 2012).

Είναι αυτονόητο ότι για να μπορέσει ο εκπαιδευτικός να διαφοροποιήσει σωστά τη διδασκαλία του χρειάζεται να γνωρίζει καλά τους μαθητές του (αρχική-«διαγνωστική αξιολόγηση»), να παρακολουθεί πώς ανταποκρίνονται στη διδασκαλία του (διαμορφωτική αξιολόγηση) και να αξιολογήσει κατά πόσο επιτεύχθηκαν τελικά οι μαθησιακοί στόχοι μετά το πέρας της διδασκαλίας του (ανακεφαλαιωτική αξιολόγηση). Κατά την **αρχική-«διαγνωστική» αξιολόγηση** ο εκπαιδευτικός χρειάζεται να συλλέξει πληροφορίες για τις μαθησιακές και ψυχοκοινωνικές ανάγκες των μαθητών του αλλά και για το σχολικό και οικογενειακό ιστορικό τους (Blaz, 2008. Tomlinson & Moon, 2013. Φιλιππάτου, 2013).

Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με τον μαθητή ο εκπαιδευτικός χρειάζεται να συλλέξει πληροφορίες σχετικά με: τις γνωστικές ικανότητες των μαθητών, την προηγούμενη γνώση τους για το θέμα που θα διδαχθούν, τα ενδιαφέροντά τους, τη μαθησιακή τους προτίμηση, τις δυσκολίες και τις δυνατότητές τους, τη ψυχοκοινωνική τους προσαρμογή και τις συνθήκες του οικογενειακού περιβάλλοντος που μπορεί να εμποδίζουν ή να διευκολύνουν τη μάθηση του.

Σχετικά με το **μαθησιακό περιβάλλον** απαραίτητες είναι οι πληροφορίες που αφορούν: τη διαμόρφωση του φυσικού χώρου της τάξης και πώς αυτή επηρεάζει τη μάθηση, το κλίμα της τάξης, τις σχέσεις εκπαιδευτικού-μαθητών και μαθητών μεταξύ τους, τον τρόπο εργασίας των μαθητών (π.χ. ατομικά, σε ομάδες, σε δυάδες) και πως αυτός επηρεάζει τη μάθησή τους, μαθησιακούς στόχους, τις διδακτικές μεθόδους, τα μέσα και τα υλικά που χρησιμοποιεί ο ίδιος ο εκπαιδευτικός. Οι παραπάνω πληροφορίες μπορούν να συλλεγούν με τα ακόλουθα μέσα, παραδείγματα των οποίων θα δείτε στην ενότητα 4 (σχ. 8).

Σχ. 8. Μέσα συλλογής πληροφοριών αρχικής- «διαγνωστικής» αξιολόγησης

Πέρα όμως από την αρχική αξιολόγηση, η μορφή αξιολόγησης η οποία καθορίζει τις προσαρμογές που χρειάζεται να κάνει ο εκπαιδευτικός στη διδασκαλία του είναι η **διαμορφωτική αξιολόγηση**. Στόχος αυτής της μορφής αξιολόγησης είναι να δει ο εκπαιδευτικός αν οι μαθητές του έχουν πετύχει τους μαθησιακούς στόχους που έχει θέσει στη συγκεκριμένη διδασκαλία του, πώς οι μαθητές σκέφτηκαν και εργάστηκαν για να πετύχουν τους στόχους, κατά πόσο οι μέθοδοι, οι στρατηγικές και τα μέσα της διδασκαλίας ήταν αποτελεσματικά ή όχι και, τέλος, αν χρειάζονται περεταίρω προσαρμογές και τι είδους προσαρμογές. Τα πιο συνηθισμένα μέσα συλλογής πληροφοριών στη διαμορφωτική αξιολόγηση παρουσιάζονται στο σχήμα 9. Παραδείγματα κάποιων από αυτά τα μέσα μπορείτε να δείτε στην ενότητα 4.

Σχ. 9. Μέσα συλλογής πληροφοριών διαμορφωτικής αξιολόγησης

Μετά την ολοκλήρωση της διδασκαλίας μιας ενότητας ο εκπαιδευτικός χρειάζεται να διενεργήσει μια **ανακεφαλαιωτική αξιολόγηση** και να αξιολογήσει το αποτέλεσμα της διδασκαλίας του σε σχέση με τους γενικότερους μαθησιακούς στόχους της ενότητας και να απαντήσει σε ερωτήματα όπως: υπάρχουν σημεία που δείχνουν ότι ο μαθητής έχει κατανοήσει λάθος αυτά που έχει διδαχθεί ή ότι έχει κενά; υπάρχουν μαθητές που χρειάζονται επιπρόσθετη μαθησιακή στήριξη; τι είδους; ήταν η συγκεκριμένη διδασκαλία αποτελεσματική; κ.α. Μερικά από τα πιο συνήθη μέσα αξιολόγησης σε αυτήν τη φάση παρουσιάζονται στο σχήμα 10.

Σχ. 10. Μέσα συλλογής πληροφοριών διαμορφωτικής αξιολόγησης

Σημαντικά στοιχεία στη διαφοροποιημένη διδασκαλία είναι η αυτοαξιολόγηση και η διαφοροποιημένη αξιολόγηση. Η ενεργητική συμμετοχή των μαθητών στην αξιολόγηση της μαθησιακής τους πορείας και της μαθησιακής διαδικασίας μέσα από τεχνικές διαμορφωτικής αξιολόγησης (π.χ. περιγραφικές ρουμπρίκες αυτο-αξιολόγησης, χρήση κριτηρίων αξιολόγησης μιας δραστηριότητας/ενός τελικού προϊόντος, λίστες οργάνωσης μελέτης, λίστες αυτο-αξιολόγησης της χρήσης μίας στρατηγικής κλπ) ενισχύει την υπευθυνότητα των μαθητών απέναντι στη μάθηση, τους βοηθά να αναπτύξουν μεταγνωστικές δεξιότητες και τους οδηγεί στην αυτορυθμιζόμενη μάθηση.

Τέλος, η αποδοχή της διαφορετικότητας των μαθητών ως προς τον τρόπο που μαθαίνουν και τον τρόπο που εκφράζουν αυτό που μαθαίνουν συνεπάγεται ότι και ο τρόπος αξιολόγησης χρειάζεται να διαφοροποιείται προκειμένου τα αποτελέσματα της αξιολόγησης να είναι αξιόπιστα και έγκυρα. Την απάντηση σε αυτή τη διαφοροποίηση μπορεί να δώσει ο σχεδιασμός διαφορετικών δοκιμασιών αξιολόγησης οι οποίες όμως να αξιολογούν τον ίδιο στόχο (π.χ. ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, διαζευκτικής απάντησης, ερωτήσεις διάταξης κλπ. Βλ. ενότητα 4 για παραδείγματα).

2.4 Διαφοροποίηση της διδασκαλίας

Με βάση τα αποτελέσματα από την αρχική και τη διαμορφωτική αξιολόγηση ο εκπαιδευτικός εκτός από τη διαφοροποίηση του μαθησιακού περιβάλλοντος μπορεί να διαφοροποιήσει τη διδασκαλία του ως προς τρεις άξονες: (i) το περιεχόμενο (ii) τη διαδικασία και (iii) το τελικό προϊόν.

Διαφοροποίηση ως προς το περιεχόμενο

Το περιεχόμενο αφορά το «Τι» της μαθησιακής διαδικασίας, δηλαδή το **τι θα διδαχθεί ο μαθητής και τον τρόπο πρόσβασης** σε αυτό. Στη διαφοροποιημένη διδασκαλία, συνήθως, χρειάζεται να διαφοροποιήσουμε τον ρυθμό κάλυψης της ύλης και τον τρόπο πρόσβασης στο περιεχόμενο (Heacox, 2009, Tomlinson, 2001). Ο μαθησιακός στόχος τις περισσότερες φορές παραμένει ο ίδιος αλλά ο εκπαιδευτικός χρειάζεται με βάση τη μαθησιακή ετοιμότητα, τα ενδιαφέροντα και τη μαθησιακή προτίμηση των μαθητών να διαφοροποιήσει τον τρόπο παρουσίασης του περιεχομένου μέσα από μία πληθώρα στρατηγικών και μέσων (π.χ. διαφοροποιημένο υλικό ανάγνωσης, νοηματική χαρτογράφηση, λέξεις –κλειδιά, μαγνητοφωνημένο κείμενο, οπτικοακουστικά μέσα κλπ) (βλ. ενότητα 4: στρατηγικές και μέσα).

Ο μαθητής έχει τη δυνατότητα να επιλέξει τον τρόπο πρόσβασης στο περιεχόμενο ανάλογα με τις κλίσεις του, τα ενδιαφέροντά του και την ετοιμότητά του. Η διαφοροποίηση του διδακτικού στόχου μπορεί να πραγματοποιηθεί κυρίως σε περιπτώσεις μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες οι οποίοι ακολουθούν εξατομικευμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Είναι σημαντικό ο εκπαιδευτικός να εξασφαλίσει σε όλους τους μαθητές την πρόσβαση στο περιεχόμενο προκειμένου να αποφευχθούν τα αρνητικά συναισθήματα και οι αρνητικές εμπειρίες ιδιαίτερα σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Διαφοροποίηση ως προς τη διαδικασία

Η διαδικασία αναφέρεται **στον τρόπο με τον οποίο οι μαθητές επεξεργάζονται και κατανοούν** το περιεχόμενο της νέας πληροφορίας. Είναι, δηλ. το «**Πώς**» της **διδασκαλίας**. Κατά τη διαφοροποίηση της διαδικασίας ο εκπαιδευτικός χρειάζεται να προσφέρει επιλογές στον μαθητή μέσω διαφόρων στρατηγικών και μέσων (π.χ. κέντρα μάθησης, μάθηση βασισμένη στην έρευνα, RAFT κ.α.) για να επεξεργαστεί την πληροφορία με διαφορετικούς τρόπους (π.χ. οπτικό, ακουστικό, κιναισθητικό κλπ.) και σε διαφορετικά επίπεδα (π.χ. σχεδιασμός δραστηριοτήτων με βάση την ταξινομία του Bloom –γνωρίζω, κατανοώ, εφαρμόζω, αναλύω, αξιολογώ, δημιουργώ) (βλ. ενότητα 4: στρατηγικές και μέσα).

Στη φάση αυτή ο εκπαιδευτικός διευκολύνει, στηρίζει και υποβοηθά την επιλογή του τρόπου επεξεργασίας (Tomlinson, 2001. Tomlinson & Strickland, 2005).

Διαφοροποίηση ως προς το τελικό προϊόν

Αφορά τον τρόπο με τον οποίο οι μαθητές θα δείξουν τις γνώσεις που απέκτησαν. Στο πλαίσιο της διαφοροποιημένης διδασκαλίας ο εκπαιδευτικός χρειάζεται να δώσει επιλογές στους μαθητές για να αποφασίσουν με βάση τις προτιμήσεις τους, τα ενδιαφέροντα και το ακαδημαϊκό τους επίπεδο το είδος της τελικής εργασίας που θα επιλέξουν να κάνουν. Για παράδειγμα, ο εκπαιδευτικός μπορεί να δώσει στους μαθητές να επιλέξουν να κάνουν δραματοποίηση, να γράψουν μία ιστορία, να φτιάξουν μία αφίσα, να κάνουν μία ραδιοφωνική εκπομπή κλπ. Κατά την παροχή επιλογών μέσω της δημιουργίας εναλλακτικών τελικών προϊόντων είναι σημαντικό ο εκπαιδευτικός να έχει κατά νου ότι το κάθε τελικό προϊόν χρειάζεται να περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία που απαιτούνται για την επίτευξη των διδακτικών στόχων (π.χ. αν ο μαθησιακός στόχος είναι οι μαθητές να κατανοήσουν τα στοιχεία ενός αφηγηματικού κειμένου, τότε με όποιον τρόπο και αν επιλέξουν οι μαθητές να αφηγηθούν μια ιστορία θα πρέπει να περιλαμβάνονται όλα τα στοιχεία της αφήγησης).

Συνοψίζοντας, στους πίνακες 2 και 3 δίνονται οι βασικοί άξονες διαφοροποίησης και τα βασικά συστατικά της διαφοροποιημένης διδασκαλίας

Πίνακας 2. Το «Τι» και το «Πώς» της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας

Όταν γνωρίζουμε τις ανάγκες των μαθητών μας (μαθησιακή ετοιμότητα, ενδιαφέροντα και μαθησιακή προτίμηση), μπορούμε να ανταποκριθούμε διαφοροποιώντας:	
Τι θα μάθουν οι μαθητές, τον τρόπο πρόσβασης και τον ρυθμό διδασκαλίας	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ
Τον τρόπο με τον οποίο θα επεξεργαστούν και θα κατανοήσουν την πληροφορία οι μαθητές μας	ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ
Τον τρόπο επίδειξης της γνώσης τους	ΤΕΛΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ
Τις συνθήκες μάθησης	ΜΑΘΗΣΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η Διαφοροποίηση της Διδασκαλίας αφορά:
Τη χρήση κατάλληλων, εμπειρικά τεκμηριωμένων στρατηγικών διδασκαλίας και αξιολόγησης
Τη χρήση κατάλληλων διαδικασιών οργάνωσης που διευκολύνουν τη μάθηση
Την παροχή ευκαιριών για προσωπικές επιλογές, ενασχόληση με αξιόλογες δραστηριότητες, συνυπευθυνότητα στη μάθηση και ευέλικτη ομαδοποίηση

Πίνακας 3. Βασικά συστατικά της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας

1. Ευέλικτη ομαδοποίηση
Παρέχει στους μαθητές τη δυνατότητα να εργαστούν σε διαφορετικού τύπου ομάδες (π.χ. ομάδες μαθησιακής ετοιμότητας, ενδιαφερόντων, μαθησιακών προτιμήσεων, ατομικά, σε δυάδες) είτε με επιλογή του εκπαιδευτικού είτε με επιλογή των ίδιων των μαθητών
2. Προσωπικές επιλογές
Δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές να κάνουν επιλογές με βάση τις προηγούμενες εμπειρίες τους και την προϋπάρχουσα γνώση, τα ενδιαφέροντά τους και τη μαθησιακή τους προτίμηση γεγονός που τους κάνει υπεύθυνους για τη μάθησή τους. Οι επιλογές που δίνονται από τον εκπαιδευτικό χρειάζεται να αφορούν τους ίδιους στόχους για όλους τους μαθητές εκτός από αυτούς που έχουν ΕΕΑ, να απαιτούν τον ίδιο χρόνο εμπλοκής και να αναμένεται όλοι οι μαθητές να δουλέψουν στο ανώτερο επίπεδο της μαθησιακής τους ετοιμότητας.
3. Αξιόλογες δραστηριότητες
Αποτελούν γνωστική πρόκληση για τους μαθητές, είναι ενδιαφέρουσες, αξιοποιούν το ανώτερο επίπεδο των δυνατοτήτων των μαθητών και αξιολογούνται με τα ίδια κριτήρια επίτευξης για όλους τους μαθητές
4. Συνυπευθυνότητα στη μάθηση
Αναπτύσσεται όταν οι μαθητές έχουν λόγο στη μάθησή τους και υποστηρίζονται να αναπτύξουν δεξιότητες αυτο-αξιολόγησης και αυτορύθμισης.